

СИЛАБУС

Викладач

Шаповаленко Марина Володимирівна

Доктор політичних наук, доцент

е-пошта: m.shapovalenko@karazin.ua

телефон: 0673752397

часи роботи: _____

Академічний період

_____ семестр 2020/2021 н.р.

Академічні години

дні тижня

час проведення за розкладом

Місце проведення

Аудиторія, майдан Свободи,

Навчальне навантаження

4 кредитів ЄКТС, _90_ годин

Пререквізити:

здля успішного освоєння курсу здобувач вищої освіти має володіти базовими знаннями політології і політичної географії.

Постреквізити:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти таких результатів навчання:

1) загальні компетентності:

ЗК 2 – знання та розуміння предметної області спеціальності

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та розуміння професійної діяльності;

ЗК 3 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичній діяльності;

ЗК 5 – здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 6 – вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

2) фахові компетентності:

ФК 1 – поглиблені знання про природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики;

ФК 2 – розуміння сутності процесів глобалізації та їх впливу на міжнародні відносини;

ФК 3 – здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

ФК 4 – поглиблені знання про теоретичні та прикладні дослідження міжнародних відносин і світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

Програмні результати навчання:

Знання:

ПРН 1 – фундаментальні знання, набуті у процесі навчання, щодо природи, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики;

ПРН 2 – розуміння сутності процесів глобалізації та аналізувати їх вплив на міжнародні відносини;

ПРН 3 – знання наукових підходів, методології та методик дослідження проблем

міжнародних відносин та зовнішньої політики;

ПРН 4 – поглиблені знання проблем міжнародної та національної безпеки, міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів, підходів, способів та механізмів забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

Призначення навчальної дисципліни:

Програма навчальної дисципліни «Геополітика і геостратегія в сучасному світі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки за спеціальністю 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня.

Мета дисципліни

Сформувати у студентів уявлення про основний зміст геополітики головних міжнародних акторів в різних історичних умовах та регіонах світу, розвинути розуміння геостратегії як теорію та практику зовнішньої політики країн світу, взаємозв'язок глобалізації та сучасного геополітичного становища, вплив інтересів на національну безпеку різних держав світу, України зокрема.

Завдання вивчення дисципліни:

- роз'яснення змісту геополітичного сучасного геополітичного порядку;
- розкриття процесу формування й основних положень зовнішньополітичної концепції сучасної незалежної України, характеру взаємовідносин України зі світовим співтовариством і окремими його суб'єктами;
- орієнтуватися у геополітичних проблемах і тенденціях пост біполярного світу
- та аналізувати відповідні їм геополітичні теорії
- тенденцій і особливостей геополітичної думки постбіполярного світу.

Інформаційні ресурси:

Основна література

1. *Ветринський І.* Концептуальні засади дослідження геополітики в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / І. Ветринський // Віче. – 2015. – № 22. – С. 6–10. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_22_3
2. Вороч Б. О. Оцінка геополітичної обстановки та прийняття стратегічних рішень щодо запобігання воєнним конфліктам / Б. О. Вороч, Ю. В. Єгоров, Г. Ф. Костенко ; Нац. ун-т оборони України, Центр воєнно-стратег. досліджень. – Київ : [Паливода А. В.], 2011. – 172 с

3. Геополітика: енциклопедія: / за ред. Є.М. Суліми ; редкол.: Є.М. Суліма (голова), М.А. Шепелєв (заст. голови), В.В. Кривошеїн та ін. – К.: Знання України, 2013. – 920 с.
4. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / За ред. проф. Б.Гуменюка і проф. С.Шергіна. – К.: Університет „Україна”, 2009. – 508 с.
5. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія [Текст]: підручник / А. Г. Гольцов. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 416 с.
6. Дергачев В. Геополитика. – К.: ВИРА-Р, 2000. – 448 с.
7. Дергачев В. А. Геополитический словарь-справочник / В. А. Дергачев. – Київ : КНТ, 2009. – 592 с.
8. Дергачев В. Геоэкономика (Современная геополитика). Учеб. для вузов. – Киев: ВИРА-Р,
9. Дністрянський М. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології. – Львів: ЛНУ, 2003. – 111 с.
10. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
11. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2010. – 344 с. – Режим доступу : URL : <https://bohdan-books.com/upload/iblock/aba/aba2165c11e37e3358d07a83e8b10cf2.pdf>
12. Дорошко М.С., Шпакова Н.В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011.

Допоміжна література

13. Дубов Д. В. Зрушення сфер геополітичного протиборства: від географічної експансії – до конструювання інформаційно- кібернетичних просторів / Д. В. Дубов // Стратег. пріоритети. – 2014. – № 1. – С. 106–115.
14. Дубов Д. В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва / Д. В. Дубов ; Нац. ін-т стратег. досліджень. – Київ : НІСД, 2014. – 326 с.
15. Закария Ф. Постамериканский мир. М.: Европа, 2009. – 280 с.
16. Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник. – М.: Аспект- Пресс, 2002. – 479 с.

17. Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика. Підручник. – К.: МАУП, 2004.
18. Мадіссон В. В. Сучасна українська геополітика : навч. посіб. для студентів гуманітар. спец. вищ. навч. закл. / В. В. Мадіссон, В. А. Шахов. – Київ : Либідь, 2003. – 174 с.
19. Маринченко А.В. Геополитика. Учебное пособие. – М.: Инфра-М, 2009.
20. Сирота Н. М. Основы геополитики: Учеб. пособие. – СПб.: Знание, 2001. – 136 с.
21. Тихонравов Ю. В. Геополитика: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА- М, 2000. – 269 с
22. Шульга М.А. Геополітика: навчальний посібник/ МОН України, Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: Київський ун-т, 2017. – 239 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Моро-Дефарж Ф. Введение в геополитику. — М.: Конкорд, 1996. С. 48—56 [Электронный ресурс.] — Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/dfrg/chapt03.htm#a>.

Ратцель Ф. Политическая география (в изложении Л. Синицкого) [Фрагменты] // Геополитика: Хрестоматия / Сост. Б.А. Исаев. — СПб.: Питер, 2007. — С. 15—36 [Электронный ресурс.] — Режим доступа: <http://www.humanities.edu.ru/db/msg/86438>.

. Челлен Р. О политической науке, ее соотношении с другими отраслями знания и об изучении политического пространства (Предисловие М.В. Ильина) // Полис. — 2005. — №2. — С. 115—126 [Электронный ресурс.] — Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/Ы^/chapt30.htm>.

Хаусхофер К. Границы в их географическом и политическом значении // Хаусхофер К. О геополитике: Работы разных лет. — М.: Мысль, 2001. — С. 145—154 [Электронный ресурс.] — Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/haushofer/chapt15.htm>.

Хаусхофер К. Континентальный блок: Центральная Европа — Евразия — Япония // .] — Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/haushofer/chapt39.htm>

Хаусхофер К. О геополитике: Работы разных лет. — М.: Мысль, 2001. — С. 373—381 [Электронный ресурс.] — Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/haushofer/chapt38.htm>, 381—418 [Электронный ресурс]

Політика курсу

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

Дисципліна складається із 32 годин лекцій, 16 годин практичних занять, 72 години самостійної роботи (ознайомлення із відповідною літературою, вирішення кейсів, підготовка презентацій тощо).

Перескладання залікової роботи відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Форми контролю та критерії оцінювання

Методи контролю

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Moodle (<http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1584>) проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 10 балів

Творче питання – 15 балів

Тести – 15 балів (6 тестових завдань x 2,5 бали)

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму екзаменаційного білета (білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну вірну відповідь)

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Денна форма навчання	Поточне оцінювання роботи студентів на практичних заняттях та самостійної роботи											Всього	екзамен	Сума
	тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
	max	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6			

Критерії оцінювання

Семінарські заняття

Вид завдання, що оцінюється	Система оцінювання знань, бали		Критерії оцінки
Оцінювання знань практичних занять (письмова або усна)	від 1.0 до 6.0	6.0-5.0	виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання

Відповідь)	4.0-3.0	виставляється здобувачу вищої освіти, якщо при усній або письмовій відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок
	2.0-1.0	виставляється, якщо при усній або письмовій відповіді на запитання здобувач вищої освіти виявив недостатні знання основного програмного матеріалу, в обсязі, що необхідний для подальшого навчання і роботи, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення

Залікова робота

Оцінка 35–40 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

30–34 бали виставляється за впевнене засвоєння курсу, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал. А також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

20–29 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «В», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

10–19 балів виставляється за часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

1–9 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки «D», а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу.

0 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для чотирирівневої системи оцінювання	Для дворівневої системи оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

КАЛЕНДАР КУРСУ

«Геополітика і геостратегія в сучасному світі»

№	Тема	Форми	Кількі	Завдання для самостійної роботи
---	------	-------	--------	---------------------------------

тижня (дні тижня)		організації навчання	сть годин	
1 семестр 2020 – 2021 навчального року				
1	Тема 1. Геополітика як наукова дисципліна.	Лекція, практичне заняття	3	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Геополітика як наукова дисципліна.» :Об'єкт і предмет геополітики. Проблеми науковості геополітики. Структура і функції геополітики. Простір в геополітиці. Географічний детермінізм як основний принцип традиційної геополітики. Закони, категорії і поняття геополітики. Проблеми концептуального ревізійонізму. Методологія і методика геополітичного аналізу. Предмет геополітики, основні проблеми, категорії, принципи і методи вивчення. Становлення географічного свідомості. Вплив географічного положення на становлення і розвиток держав. Історія виникнення геополітики як науки. Розуміння геополітики як певної наукової концепції. Формування єдиного світового геополітичного простору. Суб'єкти і актори міжнародних відносин. Геополітична структура світу. Геополітичні парадигми: імперська, держав-націй, блокова, геополітична парадигма мережевих структур. Основні характеристики кожної парадигми.</p> <p><i>Ветринський І.</i> Концептуальні засади дослідження геополітики в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / І. Ветринський // Віче. – 2015. – № 22. – С. 6–10. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_22_3</p> <p>Геополітика: енциклопедія: / за ред. Є.М. Суліми ; редкол.: Є.М. Суліма (голова), М.А. Шепелев (заст. голови), В.В. Кривошеїн та ін. – К.: Знання України, 2013. – 920 с.</p> <p><i>І.</i></p>
2	Тема 2. Історія розвитку геополітики.	Лекція, практичне заняття	3	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Історія розвитку геополітики» Батько-засновник геополітики Ф. Ратцель (1844-1904). Держава як одна з форм поширення життя на Землі, політичний організм. Основні закони "експансії Життя". Геополітичні уявлення автора</p>

				<p>неологізму "геополітика" Р.Челлен (1864-1922). ки (А.Мехен, Н.Спикмен)</p> <p>Розвиток геополітики як науки після Другої світової війни. Проблеми контролю нових просторів. Повітряний простір. Космос. Інформаційне середовище. «Зменшення ойкумени» за рахунок розвитку стратегічних озброєнь і засобів доставки. Зональні геополітичні концепції. Еволюція геополітичної думки від генерала П.Галуа до З.Бжезінського. Концепція «конфлікту цивілізацій», її політичне і евристичне значення. Геополітична спадщина Г.Кіссінджера (по книзі «Світовий порядок)</p> <p><i>Гольцов А.Г.</i> Геополітика та політична географія [Текст]: підручник / А. Г. Гольцов. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 416 с.</p> <p><i>Дергачев В.</i> Геополитика. – К.: ВИРА- Р, 2000. – 448 с.</p> <p><i>І.</i></p>
3	Тема 3. Особливості сучасної геополітичної світової системи.	Практичне заняття	2	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Особливості сучасної геополітичної світової системи.» з наступних питань: Цивілізації як політико-просторові системи. Традиції та інновації в феноменології розвитку територіальних систем. Рівні просторової організації товариств: глобальний, державний, регіональний, локальний. Суб'єкти і об'єкти, структури і функції світової геополітичної системи. Тенденції розвитку світової системи: глобалізація і регіоналізація в політичному аспекті. Євроцентристською і "західноцентристською" концепція світу. "Рах Americana" і атлантизм. Концепція</p>

				<p>геополітичного плюралізму і "багатополюсного світу"</p> <p><i>Ветринський І.</i> Концептуальні засади дослідження геополітики в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / І. Ветринський // Віче. – 2015. – № 22. – С. 6–10. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_22_3</p> <p><i>Дорошко М.С., Шпакова Н.В.</i> Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011</p>
4	Тема 4. . Сучасна світова геополітика	Лекція, практичне заняття	4	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Особливості сучасної геополітичної світової системи.» з наступних питань: Цивілізації як політико-просторові системи. Традиції та інновації в феноменології розвитку територіальних систем. Рівні просторової організації товариств: глобальний, державний, регіональний, локальний. Суб'єкти і об'єкти, структури і функції світової геополітичної системи. Тенденції розвитку світової системи: глобалізація і регіоналізація в політичному аспекті. Євроцентристською і "західноцентристською" концепція світу. "Рах Americana" і атлантизм. Концепція геополітичного плюралізму і "багатополюсного світу"</p> <p><i>Ветринський І.</i> Концептуальні засади дослідження геополітики в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / І. Ветринський // Віче. – 2015. – № 22. – С. 6–10. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_22_3</p> <p><i>Дорошко М.С., Шпакова Н.В.</i> Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011</p>
5	Тема 5 Геополітичний вимір	Лекція, практичне заняття	4	<p>глобалізації» :сутність основні елементи та функції глобалізації. Взаємозв'язок економічної, соціальної, політичної та</p>

	глобалізаці ї.			<p>духовної глобалізації. Особливості та зміст геополітичного виміру політики. Термін "світова спільнота" та його суб'єкти. Параметри статусу суб'єктів світової геополітики. Політика балансу сил в міжнародних відносинах. Зовнішня політика як основний засіб міждержавної взаємодії. Дискретність і стискання політичного простору в епоху постмодерну. Ревізія базових понять світової політики: території, державного суверенітету, просторової організації, національної безпеки і т.д. Світовий простір: від доктрин до реальності? Глобальна гегемонія США в "однополярний" світі. Трагування глобалізації в геополітичних доктринах сучасності. Концепція кінця історії (Ф. Фукуяма). Концепція «однополярного світу» (З. Бжезинський, С. Телботт, М. Олбрайт). Світ-системний аналіз (І. Валлерстайн). Концепція діалогу цивілізацій в "багатополярному" світі.</p> <p>Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України [Електронний ресурс] : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2010. – 344 с. – Режим доступу : URL : https://bohdan-books.com/upload/iblock/aba/aba2165c11e37e3358d07a83e8b10cf2.pdf</p> <p>Дорошко М.С., Шпакова Н.В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011</p>
6	Тема 6. Захід в сучасній системі геополітичних відносин.	Лекція, практичне заняття	4	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Захід в сучасній системі геополітичних відносин»</p> <p>Індикатори геополітичного статусу Заходу в сучасному світі. Сучасна система міжнародних відносин як фактор геополітичного структурування Заходу. Від «стратегічного паритету» Заходу і Сходу (1970 - 80-і рр.) До політичної гегемонії Заходу (1990-ті рр.). Процеси і стратегії створення однополярного світу. Американізація Європи і / або європейська</p>

				<p>інтеграція. Розширення НАТО на Схід. Розчленування Югославії. Просторова будова і основні ареали «політичного Заходу». Геополітичні відносини і конфлікти на внутрісистемному рівні. Центр-периферійні взаємодії в західному співтоваристві</p> <p><i>Дубов Д. В.</i> Зрушення сфер геополітичного протиборства: від географічної експансії – до конструювання інформаційно-кібернетичних просторів / Д. В. Дубов // Стратег. пріоритети. – 2014. – № 1. – С. 106–115.</p> <p><i>1. Дубов Д. В.</i> Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва / Д. В. Дубов ; Нац. ін-т стратег. досліджень. – Київ : НІСД, 2014. – 326</p>
7	Тема 7. Схід в сучасній системі геополітичних відносин	Лекція, Практичне заняття	2	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Схід в сучасній системі геополітичних відносин»: Традиційна парадигма ролі Сходу в світовій геополітичній системі. Геополітичні процеси в країнах Азії, Африки і Латинської Америки на рубежі тисячоліть. Глобалізація як загроза вестернізації. Альтернативи геополітичної стратегії країн Сходу: фундаменталізм, традиціоналізм або лібералізація. Внутрішньосистемні геополітичні процеси в східних суспільствах. Відцентрові і доцентрові територіальні тенденції.</p> <p><i>Гольцов А.Г.</i> Геополітика та політична географія [Текст]: підручник / А. Г. Гольцов. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 416 с.</p> <p><i>Яценко Б.П., Стафійчук В.І., Брайчевський Ю.С.</i> Політична географія і геополітика: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2007.</p> <p><i>1.</i></p>

8	Тема 8. Геостратегії провідних геополітичних акторів країн світу	Лекція, практичне заняття	3	<p>Підготовка до усного опитування на тему «Геостратегії провідних геополітичних акторів країн світу» з наступних питань: АТР - осьової геополітичний регіон ХХІ століття. Геостратегія Китаю.</p> <p>Взаємини України і Китаю: геополітичний аспект. Геостратегія Індія:</p> <p>геополітичний аспект. Геостратегія Японії, проблема Курильських островів. Геополітична ситуація в Азії. Європейська геополітика. Інтеграційні процеси в Європі, Європейський Союз. Проблеми розширення ЄС на схід. Взаємини України і ЄС. Місце США у системі геополітичних відносин. Дилеми України в сучасній системі міжнародних відносин.</p> <p>http://www.arctogaia.com</p> <p>http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/5976/b.htm</p> <p><i>1.</i></p>
	Канікули			